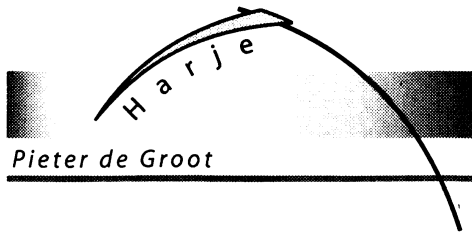

Op de fiets het front tegemoet

In de vroege morgen van vrijdag 10 mei 1940 vielen de Duitse troepen onverhoeds ons land binnen. Daarom, zo meent H.J.A. Hofland – in NRC Handelsblad van gisteren -, is niet 4, maar 10 mei de beste datum voor de nationale herdenking.

Behalve dat toen in een moderne oorlog de eerste Nederlanders zijn gesneuveld, is het de dag waarop de geschiedenis van de natie een beslissende wending heeft genomen: „Toen zijn we uit onze zorgvuldig, of angstvallig, bewaarde neutraliteit tegen onze wil in de wereld gesleurd, hebben we ons in onze luxueuze naïviteit laten verrassen en hadden we behalve een paar roestige kanonnen geen ander verweer dan onze verontwaardiging.”

Dat is te zeggen: de Duitsers, die op 12 mei Friesland waren binnengetrokken, mochten dan wel de stelling Wons hebben veroverd, bij de stelling Kornwerderzand schoten onze soldaten nog

manmoedig van zich af, wat de Afsluitdijk bij de Duitsers de naam van ‘Totendamm’ bezorgde. Maar het bombardement op Rotterdam dwong generaal Winkelman tot overgave. Slechts vijf dagen had de strijd geduurd.

Naïef was zeker Jan Dijkstra uit Sneek, een 34-jarige vrijgezel, die, onder het pseudoniem Sjoerd Spanninga, naam zou maken als Fries dichter. Terwijl een groot deel van de Zuidwesthoek in de vuurlinie lag, besloot hij die dinsdag, het was de dag na Pinksteren, een eindje te gaan fietsen, in de richting van het front. In het herdenkingsnummer ‘De Tsiende Maaie’ van het literaire tijdschrift De Tsjerne kon hij zijn wonderbaarlijke ‘Forkenningstocht’ vijfentwintig jaar later met een aan naïviteit grenzende verontwaardiging navertellen.

Het was een stralende dag. „ As men sa troch de lânsdouwe trape, yn it strieljende ljocht, woe ’t jin amper oan dat it oarloch wie, sa fredich lei de wrâld der hinne. It like earder in sierlike maitiidsdei, om simpel fan te genietsjen. Mar folle folk seach men net op ’e lappen. Ek yn Boalsert gie it stil om en ta. En om’t ik no dochs ienkear op ’e sweef wie, tocht ik by mysels: ik kin likegoed wat fierder gean, en ris oer Wûns en Koarnwert op ’e kop fan de Ofslútdyk tasete.”

Vlak voor Wons bemerkte hij „tekens, dy’t wiisden op geweld”. Bij Cornwerd lag een groepje soldaten in de berm, die hem iets toeriepen. Tot zijn grote opluchting lieten ze hem gaan.

Even verderop vlijde hij zich neer aan de zeedijk en gaf hij zich over aan gemijmer. Wat een rust! „De Iselmar polske ûnfersteurber en lykmoedich yn ’e sinne om, fol fan risseljend ljocht; in pear kobben swierden lustich yn ’e loft of saaiden soargeleas lâns de kust op hast trochskinende wjukken, as wie der neat te rêden.”

Toch had de kalmte iets beklemmends, en z’n voorgevoel bedroeg hem niet. Hij zat kwalijk weer op de fiets, of het was „ho!” „... in eintsje fierder hold in wachtpost my oan en hiet my hastich werom te gean. ‘Sie wollen zurückfahren, ja?’ It wie in befele. Men krige de kâns net en kom hjir foarby, koe ’k skoan fernimme. Dat der bleau my gjin oare kar en set mar wer op hûs oan.”

’s Avonds thuis hoort hij op de radio van de capitulatie, „fanwegen it bombardemint op Rotterdam”. En hij realiseerde zich elk jaar opnieuw: „It martyrium fan dy wanhopich brânende stêd moat sawat om ’e selde tiid west ha, doe’t ik dêr yn myn ientsje oan de seedyk siet te suffen.”